

OAJ

☞ Kouluni erityisopettajalla on kolme lukiota ja opiskelijoita yhteensä vajaa 2000

☞ Meillä on paljon kokeneita opettajia, jotka kasvaneen kuormituksen vuoksi pohtivat uran vaihtoa. Tätä osaamista ei ole varaa menettää!

Lukioluotsi

keinoja väylän löytämiseen

OAJ:n lukiokyselyn tuloksia ja toimenpide-ehdotuksia

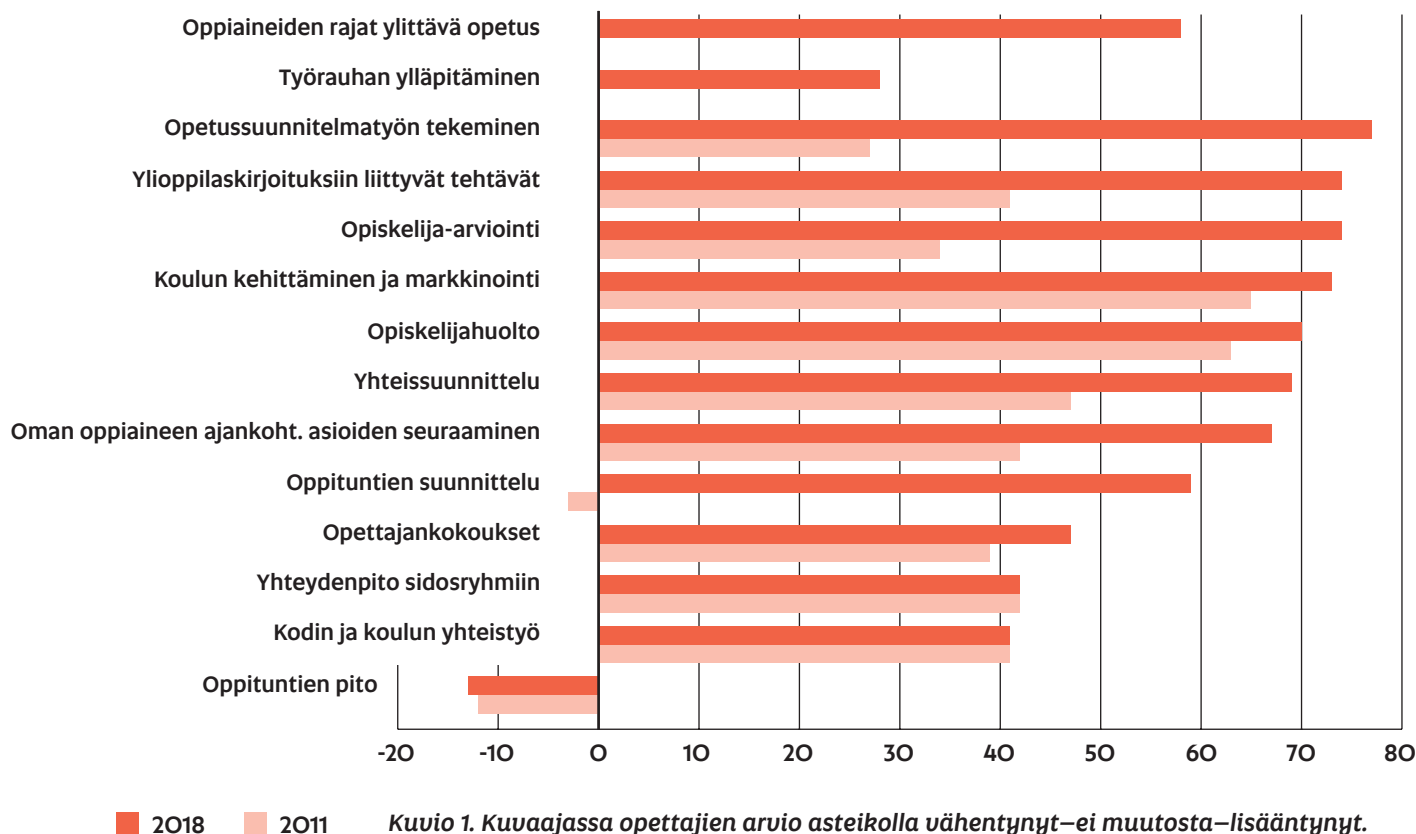
OAJ SELVITTI lukion opettajien kokemuksia ja mielipiteitä lukiouudistuksesta. Tarkastelussa olivat myös lukiokoulutukseen tehtyjen rahoitusleikkausten vaikutukset.

Kyselyyn vastasi 561 lukion opettajaa. Kysely tehtiin satunnaisotantana 1 916 opettajalle eri puolilta Suomea. Vastausprosentti oli reilut 29 prosenttia. Vastanneista lähes kaikilla oli lukion opettajan kelpoisuus. Työkokemusta lukion opettajina vastaajilla oli keskimäärin 22,5 vuotta.

Kyselyyn vastanneista opettajista

- ▶ **lähes puolet** ilmoitti opettavansa keskimäärin yli 25 opiskelijan ryhmiä.
- ▶ **joka kymmenes** ilmoitti opettavansa yli 40 opiskelijan ryhmiä yli sadan opiskelijan lukioissa.

Näin opettajat arvioivat työssään tapahtuneita muutoksia

Kuvio 1. Kuvaajassa opettajien arvio asteikolla vähentynyt–ei muutosta–lisääntynyt. Vastaajien ”lisääntynyt” vastauksista on vähennetty ”vähentynyt” vastausten osuus.

Rahoitusta leikattiin – työmäärä lisääntyi

KYSELYLLÄ SELVITETTIIN, miten viime vuosien aikana tehdyt leikkaukset lukiokoulutuksen rahoitukseen ovat vaikuttaneet lukioiden toimintaan, opetustarjontaan ja opettajan työhön. Tulokset ovat hälyttäviä. Vastausten mukaan kurssitarjonnan on leikattu ja opetusryhmien koko on entisestään kasvanut. Vastaajista yli viidesosa ilmoitti, että opettajan virkoja on lakkautettu leikkausten takia (kuvio 2).

Opetusryhmien koko on lukioissa jo pitkään ollut suuri. Suuressa ryhmässä opettajan on vaikea antaa opetussuunnitelman mukaista henkilökohtaista opiskelun tukea ja ohjausta. OAJ:n aiempaan, vuonna 2011 tehtyyn kyselyyn verrattuna ryhmäkoot ovat kasvaneet 4–17 prosenttia.

Opinto-ohjaajien ilmoittama suurten ryhmien koon keskiarvo oli 41 opiskelijaa yli 100 opiskelijan lukioissa. Kyselyn toteutamisajankohtana kaikkien opetusryhmien valtakunnallinen keskikoko oli lähes 25 opiskelijaa. Vain alle 100 opiskelijan lukioissa ryhmäkoot ovat hieman pienentyneet.

Lukion nykyiset opetussuunnitelmat otettiin käyttöön vuonna 2016. Samaan aikaan on ollut meneillään useita lukiokoulutusta uudistavia hankkeita. Kyselyn mukaan työmäärä on

opettajien kokemuksen perusteella lisääntynyt huomattavasti. Vuoteen 2011 verrattuna erityisesti oppituntien suunnittelu ja arviointiin liittyvä työ ovat opettajien mukaan entisestään lisääntyneet. Suurten opetusryhmien vuoksi myös työrauhaongelmat ovat yleistyneet. Ainoastaan oppituntien pito on opettajien mukaan vähentynyt. Ryhmäkokojen kasvu ja kokemus työmäärän lisääntymisestä uuvuttavat opettajat ja vaarantavat uudistusten toteuttamisen.

Vastaajista 77 prosenttia ilmoitti ylioppilaskokeen valvontatehtävien lisääntyneen. Valvontatehtäviä on tullut lisää erityisesti suurissa ja keskisuurissa lukioissa. Muutokseen vaikuttavat ylioppilaskokeen sähköistyminen, opiskelijoiden määrän kasvu suhteessa opettajien määrään sekä opiskelijoiden erilaisten koejärjestelyiden yleistyminen.

Erityisopetuksen pitää olla muutakin kuin lukivaikkeuksien seulontaa

Kyselyn mukaan yhdessä lukiossa viidestä ei tarjota erityisopetusta. Lähes kaikissa suurissa ja keskisuurissa lukioissa järjestetään jo erityisopetusta, pienissä ja keskisuurissa lukioissa vain noin puolessa. Tilanne asettaa eri lukioiden opiskelijat eriarvoiseen asemaan.

19 opettajaa ilmoitti yli 50 opiskelijan opetusryhmästä äidinkielessä, reaaliaineissa, opinto-ohjauksessa sekä taito- ja taideaineissa.

Erityisopettajan työnkuvana lukioissa on kyselyn perusteella yleensä luku- ja kirjoitustaitoja mittaavien lukiseulojen toteuttamista (80 prosenttia vastanneista) sekä erilaisten henkilökohtaisten koejärjestelylausuntojen laatimista (66 prosenttia vastanneista). Vain 28 prosenttia vastanneista ilmoitti, että erityisopettaja antaa lukiossa osa-aikaista erityisopetusta. 15 prosenttia ilmoitti, että erityisopettaja antaa myös tukiopetusta. Opiskelutekniikoita opetetaan enemmän suurissa lukioissa kuin pienissä.

Opettajista 64 prosenttia piti nykyistä erityisopettajien määrää riittämättömänä. Opettajien kokemuksen mukaan opiskelijoiden tuen tarve on koko ajan lisääntynyt. Kysely osoittaa, että erityisopetuksen resursseja on vahvistettava, jotta jokaisella opiskelijalla on todellinen mahdollisuus saada opintoihinsa tukea.

Tutoropettajaa tarvitaan

Kyselyyn vastanneista 53 prosenttia ilmoitti, että koululla toimii ns. tutoropettaja, jonka tehtäviin kuuluu osa-aikaista muiden opettajien auttamista. Apua annetaan esimerkiksi digitalisaatioon liittyvissä kysymyksissä. Tutorointikäytännöt ovat kuitenkin kirjavia ja ne tarvitsevat selkiyttämistä. Myös tutoropettajille maksettava korvaus vaihtelee merkittävästi. Tutoropettajat koettiin erittäin tarpeelliseksi: 81 prosenttia opettajista toivoo tutoropettajia lukioon.

Korkeakouluysteistyössä kehittämistä

Keskimäärin 36 prosenttia lukioista tekee yhteistyötä yliopiston ja 13 prosenttia ammattikorkeakoulun kanssa. Pienistä lukioista 83 prosentilla ei nykyisin ole yhteistyötä korkeasteen kanssa. Uusi lukiolaki velvoittaa lukiot tarjoamaan opintoja yhteistyössä korkeakoulujen kanssa. Tästä tavoitteesta ollaan vielä kaukana.

Opettajat toivovat tutoropettajaa tueksi

Oppiainerajat ylittävät opetusjärjestelyt ja niiden suunnittelu:

Pedagoginen ideointi ja keskustelu:

Digitaaliset opetusjärjestelyt:

% 100

■ Tärkein ■ Toiseksi tärkein ■ Kolmanneksi tärkein

Kuvio 3. Lukion opettajien työn osa-alueita, joissa tutoropettajien apua pidetään tärkeänä.

Kansainvälistä yhteistyötä on opettajien vastausten mukaan 91 prosentilla lukioista. Pienistä lukioista 28 prosentilla ei ole kansainvälistä yhteistyötä. Korkeakouluysteistyön ja kansainvälisen yhteistyön lukiokohtaiset erot ovat yhdenvertaisuuden näkökulmasta merkittäviä.

Kyselyn mukaan 69 prosenttia lukioista toteuttaa oppiainerajat ylittävää opetusta opetussuunnitelman mukaisten, oppiainerajat ylittävien teemakurssien lisäksi. Kaikki kolme teemakurssia toteutuvat vain 16 prosentissa lukioista.

Resurssileikkausten vaikutukset opettajien mukaan

Kuvio 2. Opettajien kokemuksia resurssileikkausten vaikutuksista.

☞ Järjetöntä, että isossa lukiossa on vain yksi erityisope, joka on paikalla vain osan viikkoa. Häntä tarvittaisiin koko viikon ja paljon muuhunkin kuin lausuntojen antamiseen.

OAJ:n esityksiä

1 Lukion rahoitusvaje on paikattava

- ▶ Lukiokoulutuksen keskimääräinen valtion-osuusrahoituksen yksikköhinta on nostettava vastaamaan todellisia kustannuksia. Valtiontalouden säästötoimet ovat vieneet lukioiden yksikköhinnasta 15,2 prosenttia. (Lähde: Opetushallitus)

2 Ryhmäkokojen kasvu on taitettava – tarvitaan sitova opettajamitoitus

- ▶ Tavoitteena opiskelun ja opetuksen laadun parantaminen ja työn kuormittavuuden vähentäminen.
- ▶ Sitovat määräykset opettajien ja opiskelijoiden välisestä suhdeluvusta. Suhdeluku 1:20.

3 Lisää aikaa opiskelijan kohtaamiseen ja tukeen

- ▶ Suuret ryhmäkoot, opiskelijoiden lisääntynyt tuen tarve, arviointityön ja valvontojen määrän kasvu sekä jatkuvat uudistukset kuormittavat opettajia.
- ▶ Opettajien osaamisen kehittämisestä on huolehdittava.

4 Tutoropettajat uudistamisen voimavaraksi

- ▶ Lukiouudistus tuo uudet haasteet opettajien osaamiselle ja lukioiden toimintakulttuurille.
- ▶ Tutoropettajaa tarvitaan digitalisaation, pedagogisen ideoinnin ja oppiainerajat ylittävän opetuksen edistämiseen.

5 Erityisopetusta ja opinto-ohjausta on vahvistettava

- ▶ Erityisopetus on vakiinnutettava lukio-opiskelun tueksi kaikissa lukioissa.
- ▶ Erityisopettajien ja opinto-ohjaajien määrää on lisättävä. OAJ:n mielestä opiskelijoita voi olla korkeintaan 200 opinto-ohjaajaa kohden.

6 Lukiokoulutukseen on laadittava laatukriteerit

- ▶ Lukiokoulutuksen laatukriteerit on laadittava sidosryhmäyhteistyönä Opetushallituksen johdolla uuden lain ja asetuksen pohjalta.
- ▶ Laatukriteerien avulla lukiokoulutusta voidaan arvioida ja kehittää.
- ▶ Karvi seuraa ja arvioi jatkossa laadun kehittymistä.

7 Korkeakoulu yhteistyölle on laadittava monipuolisia ja laadukkaita malleja

- ▶ Lukioiden ja korkeakoulujen yhteistyön laajentaminen koskemaan kaikkia lukioita edellyttää hyvien käytänteiden kartoittamista ja niiden levittämistä sekä riittävää resursointia.
- ▶ Yhteisen ideoinnin avulla monipuolistetaan yhteistyömuotoja.

8 Lukiokoulutuksen alueellinen saavutettavuus on turvattava

- ▶ Valtiovallan on seurattava lukioverkon kehittymistä.
- ▶ Rahoitusmallia on kehitettävä niin, että se tukee lukioverkon kattavuutta.

KYSY LISÄÄ

Olavi Arra, O4O 740 4912
Tuomo Laakso, O5O 547 7697
etunimi.sukunimi@oaj.fi

LUE NETISTÄ

www.oaj.fi → OAJ vaikuttaa → Lukioluotsi

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ

